

Література:

1. Бойко О. Д. Історія України : посібник. Київ : Вид. центр Академія, 2002. 656 с. (с. 566–647). Серія «Альмамагер».
2. Віднянський С. В., Мартинов А. Ю. Зовнішня політика України як предмет історичного аналізу: концептуальні підходи та перспективи. *Український історичний журнал*. 2001. № 4. С. 41–57.
3. Дещинський Л.Є., Панюк А.В. Міжнародні відносини України: історія і сучасність. Львів. Т. 1. 2002.
4. Курс лекцій з історії України та її державності / за ред. Л. Є. Дещинського. Львів, 1999. С. 313–335.
5. Кульчицький С. В. Утвердження незалежної України: перше десятиліття. *Український історичний журнал*. 2001. № 2–4. С. 3 22; 3–41.
6. Лановик Б. Д., Лазарович М. В. Історія України : навчальний посібник. Київ : Знання-Прес, 2001. 698 с.
7. Новітня історія України : посібник. Вид. 2-е, доп. / А.Г. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.Н. Дрожжин та ін. Київ : «Вища школа», 2000. 664 с.
8. Політична історія України : посібник / під ред. В.І. Танцюри. Вид. 2-е, доп. Київ : Вид. центр «Академія», 2001. 656 с. (с. 566–647). Серія Альмамагер.

КОНСТИТУЦІЯ ПИЛИПА ОРЛИКА: ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ, ЗНАЧЕННЯ

Бурима К. В.

*студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*
Науковий керівник: Галдикін О.В.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

У статті розглянуто основні положення Конституції Пилипа Орлика 1710 р. Також розкрито питання про значення Конституції П. Орлика, що є показником високого розвитку політичної та правової культури українського суспільства XVIII ст. 5 квітня 1710 р. в Україні було обрано нового гетьмана. Ним став соратник Мазепи – Пилип Орлик. Цього ж дня на раді було складено, прийнято і оголошено Пилипом Орликом

державну Конституцію України, що мала повну назву «Пакти та конституції законів і вольностей Війська Запорозького між ясновельможним паном Пилипом Орликом, новообраним гетьманом Війська Запорозького та між генеральними старшиною, полковниками, а також названим Військом Запорозьким, прийняті публічною ухвалою обох сторін і підтвержені на вільних виборах встановленою присягою названим ясновельможним гетьманом, року Божого 1710, квітня 5, при Бендерах».

У історико-правовій літературі про Конституцію Пилипа Орлика згадується дуже побічно, тому ми розглянемо цей документ більш детально, адже він має неабияке значення для українського народу та України. Науковці до сьогодні ведуть суперечки про те, чи це була перша конституція України, Європи або у світі. Але, безперечно, Конституція 1710 р. є унікальним правовий документом, що є показником високого розвитку політичної та правової культури українського суспільства XVIII ст. На сьогодні існує два тексти конституції староукраїнською та латинською мовами. Латиномовна копія зберігається в Національному архіві Швеції, а україномовний оригінальний текст – у Росії.

Перш за все, Конституція Пилипа Орлика проголошувала Українську державу республікою, більш того конституція закладала підвалини поділу влади, юридично закріпила систему виборів, встановлювала національний суверенітет, визначала державні кордони, забезпечувала права людини, створювала правове суспільство на засадах єдності і взаємодії трьох гілок влади. Законодавча влада мала бути представлена виборною Генеральною радою, що мала збиратися три рази на рік – Різдво, Великдень і Покрову). Виконавча влада мала бути представлена гетьманом, дії якого обмежувалися б законом, що виключає монархічну форму правління. Також були вказані такі гілки влади як: судова, підзвітна і контрольована. Вже на той час Конституція Пилипа Орлика закріплювала не знані на той час у Європі засади та основи демократичного суспільства.

Конституція 1710 р. була подібна до літературного твору, що поділений на вступ та 16 розділів та на відміну від сучасних конституцій, ця конституція не мала поділу на статті і, попри це, вона є зразком унікальної правової пам'ятки. Саме до складання Конституції 1710 р. причетний сам Пилип Орлик та його прибічники – старшини Г. Герчик та А. Войнаровський.

Преамбула Конституції розповідала про історію українського народу, Війська Запорозького, а також висловлювала ідею прагнення українців до власної державності. Далі у Конституції викладалась коротка історія українсько-московських відносин, починаючи з

Переяславської угоди 1654 р. та закінчуючи повстанням під проводом гетьмана І. Мазепи [1].

Автор Конституції вважав, що природним правом кожної нації є «право визволити себе від пресії і працювати, щоб востановит те, що несправедливість і переможна сила у нас відібрала: всі знають, як ми трактувалися московською державою». «Твердо докладаючись на Божу поміч..., Військо Запорозьке, постановило обрати собі нового гетьмана і укласти у цей надзвичайно сприятливий для здійснення такої справи час угоду з ясновельможним паном його милістю Пилипом Орликом» [1].

Конституція Пилипа Орлика містить наступні положення:

- передбачається підпорядкування Київської митрополії Апостольському трону Константинопольському;
- визначаються державні кордони;
- вказується на необхідність миру з Кримською державою;
- закріплюється необхідність захисту та підтримки Війська Запорізького;
- влада гетьмана обмежується та контролюється. Конфлікт між гетьманом та іншою стороною вирішується у судовому порядку (таке положення є відверто прогресивним для того часу);
- розділяються особисті слуги гетьмана та державні службовці, що йому підлегли;
- державна скарбниця виходить за межі гетьманської власності та компетенції;
- визначається обов'язком гетьмана захищати людей від утисків і зловживань, долати корупцію, призначати на посади не за хабарі, а лише на основі голосування;
- передбачається захист вдів і сиріт;
- столицею визначається місто Київ. Містам підтверджуються самоврядні права [2].

Наприкінці документу вказується, що гетьман складав формальну присягу для підтвердження обов'язковості положень Конституції.

Отже, ідеї, що були висловлені в Конституції 1710р., стали втіленням тисячолітнього політичного розвитку України, свідченням високого рівня самосвідомості нації, підтвердженням рівня її високої політичної культури і самобутності. Ця конституція випереджала свій час, вона була прийнята тоді, коли французькі та англійські просвітителі ще тільки приступили до розробки тих громадянських ідей, які вже були закладені в ній. Вона увібрала в себе передові творчі і наукові здобутки тогочасної політичної і правової думки Європи і справедливо вважається першою демократичною Конституцією світу. Уперше в Європі у Конституції Пилипа Орлика вироблено реальну модель вільної і незалежної держави, заснованої на природному праві народу на свободу

і самовизначення, модель, що базувалася на незнаних досі демократичних засадах суспільного життя [1].

На жаль, Конституція Пилипа Орлика реально так і не втілилась у життя, у зв'язку з певними історичними подіями. Україна і надалі постійно бореться за свою незалежність та обороняє Батьківщину, взявши за девіз слова Гетьмана України Пилипа Орлика: «В кінці, який би успіх не мала наша акція, який би не був здобуток зброї, яку ми підняли справедливо, ми матимемо утіху, що працювали навіть з небезпекою нашому життю для слави і величності нашої Батьківщини» [1].

Література:

1. Конституція Пилипа Орлика 1710 р., її основні положення та значення для зародження українського конституціоналізму: веб-сайт. URL: https://pidru4niki.com/75289/pravo/konstitutsiya_pilipa_orlika_1710_osnovni_polozhennya_znachennya_zarodzhennya_ukrayinskogo_konstitutsionalizmu (дата звернення: 25.11.2021).

2. Конституція Пилипа Орлика 1710 року – перша конституція Української держави: веб-сайт. URL: <https://www.ea.org.ua/2020/11/17/plyup-orglyk/> (дата звернення: 25.11.2021).

СИНТЕЗ ГЛОБАЛЬНИХ ПОРІВНЯЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРАВОВИХ ТРАДИЦІЙ

Кельман М. С.

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
професор кафедри загальної теорії права та конституціоналізму
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Кельман Р. М.

*аспірант кафедри загальної теорії права та конституціоналізму
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Долаючи обмеження, які правовий позитивізм сам на себе наклав, внутрішній самопис права заміняється описом у межах зовнішньої (соціо-історичної, соціологічної чи культурно-антропологічної)